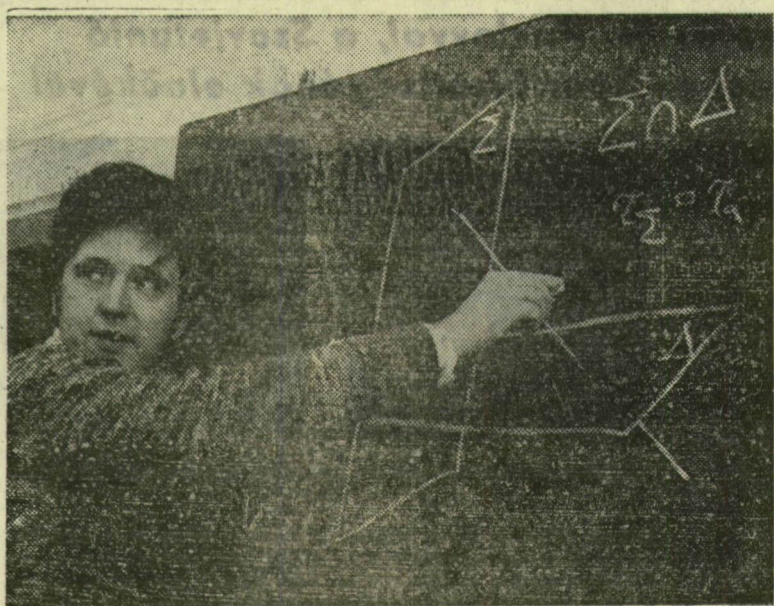

Harmincegy éves akadémikus

Lovász László 1948-ban Budapesten született. Szűkebb szakterülete: kombinatorika. Doktori fokozatát 1977-ben szerezte. A József Attila Tudományegyetem Bolyai intézetének tanszékvezető egyetemi tanára.

(Üszöcsmeté, tinédzser tornászok állnak a dobogók legmagasabb fokára. Tizenéves zongoristák kápráztatják el a publikumot és huszoneves költők teljes életműveket mondhatnak magukénak. A tudományban ez a szellemi akceleráció szinte elképzelhetetlen. Vagy talán mégis? A matematikában akad a legtöbb „fehér holló”.)

— A matematika történetében nem ritkaság, hogy egészen fiatal emberek produkálnak világra szóló eredményeket. Gauss 17–18 évesen oldotta meg a matematika egyik sarkalatos problémáját, a sokszögek szerkeszthetőségének kérdését. De hazai példa is akad, Rényi Alfréd harmincéves kora körül professzor volt és akadémikus. Hogy ez miért van így? Talán azért, mert a matematika olyan tudomány, amelyhez nem kellene költséges kísérleti eszközök, nincs szükség kísérleti rutinra, nem feltételezi egy egész csoport hosszú időn keresztül végzett közös munkálkodását. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy a matematikusnak nem kell elsajátítania tudományágának legfontosabb ismeretét. Viszont tény, hogy jelentős eredményeket érhet el akkor is, ha csak a saját fejét használja. A matematikai tehetségek kiválasztásának hazánkban hagyományai vannak. Már a múlt század végén elkezdődött a középiskolákban a matematikai versenyek máig tartó sorozata, és sokan ennek tulajdonítják, hogy az ország lakosságát tekintve matematikai nagyhatalom vagyunk. Mindebben nagy szerepe van a matematikai műveltség rangjának, a középiskolai szakköröknek, a feladatmegoldó versenyeknek, az országos és nemzetközi előfelméréseknek, a matematikai lapoknak.

(Nekem nem volt szerencsém a matematikával. Diákkoromban sokszor verejtékeztem egy-egy feladat megoldásakor, kinlódtam az összetettebb példákkal farkaszetemet nézve. Az osztályban mi voltunk többségben, s leplezetlen irigységgel csodáltuk azt a két-három társunkat, aki örömet lelt egy-egy bonyolultabb matematikai feladat megoldásában. Azoknak a táborához tartozom, akiknek ez a tudományág csak a számtant jelenti. S hogy ez így van, ebben a saját hibám mellett ott van minden bizonnyal matematika-oktatásunk sok negatívuma, a pedagógusok munkájának hiányossága, az a tény, hogy kisiskolás korunkban, azt kellett tapasztalnunk, hogy a matematikát csak tudni lehet, szeretni nem.)

— Az általános iskola nyolcadik osztályában Bellay László szakkörében ízeltem meg a matematika szépségét. Ő beszélt rá,

hogy az országban elsőként induló matematika tagozatos osztályába iratkozzam be a Fazekas gimnáziumba. Az osztályban egészséges versenyszellem alakult ki, igazi, jó barátságok kötődtek, távol állt tőlünk az egészségtelen rivalizálás. Az egyik osztálytársam, Pósa Lajos már általános iskolás korában kapcsolatba került az élő matematikával, tételeket bizonyított, cikkeket írt, nemzetközi lapokban publikált. Két kiváló matematikus, Erdős Pál és Gallai Tibor foglalkozott vele. Erdős Pál akadémikus rangot ért el, Erdős Pál és Gallai Tibor foglalkozott vele. Erdős Pál akadémikus rangot ért el, Erdős Pál és Gallai Tibor foglalkozott vele. Erdős Pál akadémikus rangot ért el, Erdős Pál és Gallai Tibor foglalkozott vele.

— A matematikatanítás reformjához nagy reményeket fűzök, bízom benne, hogy csökken az éles szakadék a matematikát értő és nem értő emberek között. Az emberek többsége a különböző ismeretterjesztő előadások révén találkozott a legújabb csillagászati, biológiai, fizikai, kémiai tudományos eredményekkel, de az élő matematika problémáival nem. Részint azért, mert ezekhez az eredményekhez és problémákhoz nehezebb hozzáérni, ám az is igaz, hogy nem törekedtünk kellően erre. Ennek a szakadéknak a főlészámolása nehéz, hosszú ideig tart és sokak számára fájdalmas lehet. A reform hatása 15–20 év múlva érik be, s akkor minden bizonnyal egy egész társadalomra kiható szemléletváltozás tanúi lehetünk...

(Szegeden világhírű matematikai iskola alakult ki az elmúlt évtizedekben. Olyan műhely, mely a tudományág karakteres területeit művelve, kiváló tudósokat nevelt. Ilyen helyzetben került még huszonevesen Lovász László a Bolyai Intézet élére.)

— Az én szűkebb szakterületemmel, a kombinatorikával előtem Szegeden nemigen foglalkoztak. Jónéhány évnél el kell telnie addig, amíg nemcsak fölkeltem e részterület iránt az érdeklődést, de idegyűjtöm a tehetséges hallgatókat, akik új eredményekre is képesek. A szegedi matematikai iskolától igen sokat tanultam, a matematika olyan területeire nyertem bepillantást, amelyekkel Budapesten nem foglalkoztak. A matematika hatalmas tudomány. Az egészet megismerni reménytelen vállalkozás. De minél nagyobb részét kell birtokba venni.

(Részlet az MTA matematikai és fizikai tudományok osztályának akadémiai tagajánlásából: „Lovász László olyan kivételes tehetségű matematikus, amelyből, szerencsés országokban is kevés születik. Amit eddig alkotott, máris életmű. A kombinatorika, melynek világbizonylatban is egyik vezető szakértője, az utóbbi tíz-tizenöt évben — nem kis részben a gyakorlatnak a díszkrét matematikával szemben támasztott igényei hatására — viharos fejlődésen ment keresztül. Hatásos módszerek alakultak ki, és Lovász azon nagyon kevesek közé tartozik, akik számos ilyen módszert teremtettek.”)

— Az én szűkebb kutatási területem, a kombinatorika, amely a véges halmazok vizsgálatával foglalkozik, a kombinatorikus optimalizáció érdekkel, annak vizsgálata, hogy a lehetőségek közül hogyan lehet kiválasztani a legjobbat, s ezt hogyan, milyen módon lehet mérni. A klasszikus matematikában ezt az optimumot lehetőségek egy folytonos tartományából választották ki. Én azt vizsgálom, hogy nem folytonos tartományokban milyen módon lehet a legoptimálisabb lehetőséget kiválasztani. A lehetőségek sora ugyan véges, de olyan nagy, hogy az összes eset nem vizsgálható végig, ezért más módszereket kell alkalmazni. Olyan vizsgálati módszereket, melyek a lehetőségek struktúráját jobban figyelembe veszi.

— Tudományos kutatás és oktatás mellett több külföldi szaklapnak vagyok szerkesztő bizottsági tagja és főszerkesztője a Combinatorica című nemzetközi folyóiratnak. Ezeknek az előnye, hogy benne lehetünk az információáramlás fő sodrásában, a nemzetközi matematika vérkeringésében.

— Az akadémiai levelező tagság jótékony inspiráló hatását még nem érzem, de tudom, hogy ez komoly feladatokat ró rám és elvárja a tudományos közéletben való aktív részvételmet. Ettől nem idegenkedem, de a tudományos munkámra is szeretnék megfelelő időt és energiát szánni. Soha nem úgy ültem le dolgozni, hogy most disszertációt írok, vagy cikket fogalmazok. Mindig a matematika szépsége, megoldatlan problémái ösztönöztek. Remélem, ez a belső inspiráció mindig megmarad...

Lovász Lászlót a Magyar Tudományos Akadémia 1979. évi közgyűlése megválasztotta levelező tagjává. Lovász László hazánk legfiatalabb akadémikusa.

TANDI LAJOS

Banos János

Mutatvány

Nagyon kéne örülni a karácsonynak nagyon a diófának hogy a buldózer még nem ért ide s a diókat a zsákban venni vállamra a rokkant hőmbert s nem az ambulanciára — a fenyők tábornokaihoz vinni kihallgatásra

nagyon kéne már az az ág is a rügyekkel vérző virággal kötözö nagyon ez ónososóben az arcomra hegedt tenyér

Mert így csak nyárfá-mulatta mutatvány kiradirozható tintapaca a — különben — eminensek füzetében

Nagyon kéne hogy kimasírozzanak a vágóhídról-lovak az elektromosszigonnyal de áramszünetben még valameddig

Katona Judit

Temetőkertben

Gyertyáink égnek. Mélyebb az éjék árka, a csigák útja hosszú színezüst. Szétrongyolt agyú bíbor dáliaakra dörgöröngy hullik s hamuszín esők.

Hány éve már! Fejem lehajtva várok, talán mögém lépsz anyám, nesztelen. Mi fönn már fázunk. Mi véd ott lent? Virágod s vállkendődöt lábadoz tesztem.

A változás kulcsa

Újsághír: „A szarvasmarha-tenyésztés fejlesztésére az utóbbi években számos kormányhatározat és más intézkedés született, hatásukra gyors ütemben növekedett a tejtermelés, elsősorban a hozamok 30 százalékos növekedése révén. A jelenlegi 3 ezer 180 literes tehénenkénti tejtermelés a hazai szarvasmarha-tenyésztésben rekordnak számít...”

Zsombón keseregnek a gazdák, évről évre nehezebben tartják a teheneket. Kómár Józsefék a Bába-dűlőben laknak, két tehéntől hordják a tejet reggelente.

— Akciós mind a kettő — mondja az asszony. — Kaptunk rájuk pénzt szépen, az egyikre két és félezret, a másikra ötöt. Volt nekünk három is, de nem győztük. Rám jut a fejés, úgy vagyunk vele, elég volt. Tovább nem tartjuk.

Az ember erősíti, hogy megérte és titokban most is az a terv, hogy „kihúzzák” a következő évet is. Szépek a jószágok, 18–20 liter körül adnak naponta. Az üszöket az állatforgalminak, a bikákat a vásárban adták el.

Zádori Lajos még most is az adót okolja, amiért abbahagyta a tehéntartást. A zsombói Gyümölcsös Szakszövetkezet majorjában arról panaszkodik: úgy érzi, megbüntették, amiért iparkodott. Hatvanhárom évesen már nem változtatja meg a véleményét.

Zádori Dávidnak azelőtt három tehén is volt az istállójában, most már csak egyet gondoz. Az alól is a borjú szedi el a tejet. Nincs hozzá erő, hiába vett fejőgépet.

— A család nem segít?

— Más fajták, nem szeretik az állatot. Másból könnyebben megélnék.

— És a felesége?

— Nem nagyon bír segíteni ő sem, ötször operálták.

— Akkor mi lesz a tehenével?

— Egyelőre még nem dobom el. Hátha át tudom adni a fiataloknak.

Akármenyire is számoltuk, kerestük az „utánpótlást”: Zsombón a tehenes gazdák jóval fölül járnak az ötvénen.

A változás széljének a kulcsa a gazdaságok kezében van. Milliókat adott már eddig is az állam a hatalmas istállókra, tejházakra. Ha ezeket nem rendeltetésüknek megfelelően használják? A kevesebb tehén is csak fogy, mint ahogy azt a Falurádióban is hangoztatták a szakemberek.

A környékünkön jobban kihasználják a férőhelyeket, mint eddig, de még hírül sem tartunk ott, ahol kellene. Az egyik célunk, hogy tele legyenek az is-

tállók; a másik meg: jól tejeljenek a tehenek.

Kübekháza, a Tisza—Maros-szög Tsz majorjában a Rózsa Ferenc szocialista brigád tagjai tehenészek. Arra tettek ígéretet, hogy évente 4 ezer liter tejet fejnek egy tehéntől a mostani 3 ezer 600 helyett. Bihari Lajosné nemcsak a szocialista kollektívában brigádvezető.

— Egy ember 26–30 tehenet gondoz. Hajnali fél négyre járnak a tehenészek, kilenc-tízre végeznek. A délutánosok kettőre járnak, közben a takarmányosok ügyelnek. Általában 90–100 tehéntől 2 ezer liter tejet fejünk naponta.

A szocialista brigádot 26-an alakították, három éve. Rutai István meg Nyekita György kikötötték, hogy ha csak lehet, őket a kulturális dolgokból hagyják ki, mert van nekik elég bajuk anélkül is. De aztán mégis csak „behúzták” a két öreg tehenészt a ki mit tudra. Elkerülhetetlen ilyenkor, hogy szó ne essék a keresetről.

— Mitől vastagszik a gondozó pénztárcája?

— A tejtől!

— Hogy-hogy?

— Arra fizetnek, ahogy tejel a tehén, úgy kapjuk mi is a pénzt.

Az volna jó nekik, ha minél jobban abrakolhatnák az állatokat. De nem lehet, mert szigorúan előírták a normát. Ettől függetlenül a jó tehenész ismeri már annyira az állatokat, hogy tudja, melyiktől lehet „elcsapni”, és melyiknek kell megtoldani az abrakot.

Rutai István 17 esztendeje tehenész. Egy-két vizsgán már átesett ennyi idő alatt. Otthon nem tart tehenet; mondván, fejt ő már eleget életében. Amikor még nem volt fejőgép, 12 tehén volt a napi normája. Azt meséli, most már olyan az ő keze is, mint szegény Szűcs Antal bácsié volt. Aki annak idején azt mondta, hogy 90 kilós zsákot elvisz a hátán, de a markát nem tudja becsukni.

— Elégedett?

— Ezelőtt jó pár éve negyven forintot kaptunk a gondozásért, most se sokkal többet. Az árak meg emelkedtek.

— A munkája könnyebb lett?

— Az istállóból nem mi hordjuk el a tejet.

Trájer Lászlóné talán a leg-hangosabb asszony a kilenc nő közül. A dologtól se fél. Tíz éve dolgozik a telepen. Most a tejházban, előtte a tehenészetben.

— A kötelesség nem vállalás, az számít, ha valaki a munkája után is végez valamit.

— Maga például mit csinált?

— Kimeszeltük hármán a hidrofórházat. Most fogunk a tejházhoz, mihelyt a legyek elűlnek. Voltam vetélkedőn, kiránduláson, közös brigádvacsorán. Megyek majd az iskolához is gereblyézni.

Bihari Lajosné hozzáteszi: — Varrtunk az óvodásoknak 60 szoknyát, három néninek hordtuk az ebédet.

A tehenészettről számokat még nem tudunk mondani, mert később lesz értékelés. Smajda Antal traktoros már hallotta félfülrel, hogy az új tehenek az „efegyese” jobban tejelnek, mint a magyar tarkák, és a 24 hízbikát is jónak minősítették az átadás után.

Amikor az került szóba, milyen is valójában a brigád, veszekszének, marakodnak-e, egy-értelműen rázzák a fejüket. Sőt, még olyan se fordult elő, hogy valakire rá kellett volna szólni, hogy rendesen dolgozzon. Összetart a csapat. Edit — aki különben Silőczky Anna és most már Babilai Istvánné — lakodalmán mindenki nem tudott ott lenni, a vacsorára azért csak elszaladtak.

Ha sok ilyen brigád lenne, bizonyára a zsombói gazdák is nyugodtabban válnának meg a tehenektől.

MAJOROS TIBOR